

Evaluarea predisunerii la izolare socială și probleme de sănătate a persoanelor în etate

Ghid metodologic

Acest ghid metodologic a fost elaborat în cadrul proiectului „Îmbătrânire și sănătate” implementat de către AO „CASMED” cu suportul financiar al Crucii Roșii din Elveția.

Autor: Ana SPÎNU, psiholog și facilitator comunitar,
Bălți, 2020

Cuprins:

---

1. Descrierea ghidului metodologic	2
2. Scopul și obiectivele evaluării	2
3. Realizarea procesului de evaluare	3
- Cine poate face evaluarea?.....	3
- Pregătirea de evaluare.	4
- Colectarea datelor.	4
- Interpretarea datelor.	5
- Analiza și prezentarea datelor.	6
4. Modalități de intervenție	6
5. Anexe	7
6. Bibliografie	16

Descrierea ghidului metodologic

Acest ghid metodologic descrie procesul de evaluare a predisunerii persoanelor vârstnice către izolare socială și îmbolnăvire și explică cum poate fi realizată colectarea și interpretarea datelor evaluării.

Totodată, ghidul face referire la scopul și obiectivele evaluării, utilitatea acestuia la nivel de comunitate și prezintă o serie de intervenții posibile de realizat în beneficiul vârstnicilor. Ghidul poate fi utilizat de membrii grupurilor de seniori și alți actori interesați de menținerea bunăstării persoanelor de vârstă a treia.

Scopul și obiectivele evaluării

Scopul acestei evaluări este de a face o analiză a situației din comunitate cu privire la gradul de bunăstare a vârstnicilor, riscul de izolare socială și dezvoltarea de soluții optime la nivel de comunitate pentru a menține calitatea vieții în rândul persoanelor în vârstă.

În baza datelor colectate, membrii grupurilor de seniori și alte persoane interesate vor putea identifica vârstnicii vulnerabili din comunitate care au nevoie de sprijinul și suportul altor persoane sau instituții. Totodată, datele obținute vor putea fi utilizate pentru sensibilizarea comunității și autorității publice locale cu privire la problemele identificate și soluțiile posibile.

Ca urmare a evaluării, în comunitate vor putea fi dezvoltate intervenții individualizate privind integrarea vârstnicilor vulnerabili în activități sociale și de sănătate.

Realizarea procesului de evaluare

Cine poate face evaluarea? Evaluarea poate fi realizată de membrii grupului de seniori din comunitate, membri ai grupurilor de inițiativă, facilitatori comunitari, cadre didactice, psihologi școlari, activiști civici, bibliotecari, consilieri locali sau alte persoane din comunitate, interesate de a participa în procesul de evaluare și menținerea bunăstării persoanelor în etate.

Evaluarea se va efectua o dată la 12 luni. La prima evaluare este ideal să fie implicați toți vârstnicii din comunitate. La evaluările ulterioare vor fi antrenate doar persoanele care nu au fost luate anterior în vizorul grupului de seniori, vârstnicii „noi” sau cei care au devenit mai puțin activi în comparație cu perioada anterioară.

Pregătirea de evaluare. În fiecare comunitate unde se va aplica evaluarea, va fi organizată o sesiune de lucru cu interviatorii, unde ei vor fi instruiți cum să contacteze respondenții, cum să aplice chestionarul, cum să analizeze datele colectate și să structureze rezultatele evaluării. Participanții vor aplica chestionarul pe propria persoană și se vor antrena în interpretarea datelor.

Pentru a putea realiza evaluarea cu succes, interviatorii vor avea nevoie să cunoască și să pregătească următoarele informații:

- numărul total de persoane de vârstă a treia din comunitate;
- numele și prenumele persoanelor care vor fi supuse evaluării (ideal ar fi ca toți vârstnicii din localitate să participe la evaluare);
- cartografierea locului de trai a persoanelor evaluate și repartizarea între evaluatori/membrii grupului;
- printarea chestionarelor în funcție de numărul de persoane intervievate și asigurarea cu materiale de birotică (mape, creioane, pixuri) a interviatorilor.

Colectarea datelor. Pentru colectarea datelor va fi utilizat „**Chestionarul de evaluare a predisunerii la probleme de sănătate și izolare socială a persoanelor în etate**” (Anexa 1).

Chestionarul conține 2 itemi/ întrebări cu variante de răspuns multiple. Interviatorul adresează întrebările din chestionar vârstnicului, enumeră variantele de răspuns, iar vârstnicul alege răspunsurile care se potrivesc situației lui. Interviatorul bifează în chestionar variantele de răspuns menționate de interviat.

Înainte de completarea chestionarului vârstnicul este informat despre scopul vizitei și se solicită acordul lui pentru interviere. Dacă careva din persoane nu dorește să participe la evaluare, nu se insistă. Discuția este continuată, dar ca alternativă conversația este una mai lejeră, astfel încât persoana vârstnică să fie predispusă și să relateze aspecte relevante pentru evaluare. Datele vor fi înregistrate ulterior în chestionar, dar la interpretare se va ține cont de prezența unui grad de subiectivism. Este important de inclus într-un tabel persoanele reticente sau care nu au fost deschise pentru comunicare. Aceste persoane pot fi invitate ulterior la activitățile sociale care se vor organiza în comunitate, sau pot fi vizitate.

Interpretarea datelor. Fiecare chestionar este interpretat individual în baza recomandărilor și scalelor specificate la anexa chestionarului. Astfel, pentru a calcula punctajul total, pe fiecare din itemi se vor suma punctele acumulate.

Pentru itemul 1: Pentru a măsura predispunerea persoanei la îmbolnăviri și probleme de sănătate condiționate de evenimentele stresante de viață, conform Scalei lui

Holmes și Rahe se adună numărul de „unități de schimbare a vieții” - care se aplică evenimentelor din ultimul an din viața persoanei intervievate. Scorul final dă o estimare aproximativă cu privire la cât de mult sănătatea persoanei a fost afectată, care ar fi intervențiile necesare pentru îmbunătățirea sau prevenirea declinului. Dacă persoana a experimentat același eveniment de mai multe ori, atunci pentru a obține un total mai exact, se adăugă din nou scorul pentru fiecare eveniment suplimentar.

Pentru itemul 2: Pentru a măsura riscul de izolare se contabilizează numărul de criterii de izolare identificate la persoana intervievată. Cu cât scorul este mai înalt, cu atât riscul de izolare este mai mare.

Scor 13-17 - Risc mare de izolare

Scor 9-12 - Risc mediu de izolare

Scor 1-8 - Risc scăzut de izolare

Pentru o concluzie de ansamblu asupra stării persoanei intervievate, în interpretarea rezultatelor chestionarului se va ține cont de rezultatele obținute la ambii itemi. Astfel, persoanele care au punctaj mare la ambii itemi intră în categoria celor mai vulnerabile și în cazul lor este necesar de intervenit cu suport.

Analiza și prezentarea datelor. Fiecare intervievator analizează datele pe care le-a obținut în rezultatul evaluării, le înregistrează în carnet în conformitate cu „**Tabelul de colectare a datelor**” (Anexa 2) și transmite chestionarele și informația pregătită coordonatorului de grup (sau persoanei responsabile pentru evaluare). Persoana responsabilă cumulează informația recepționată de la toți intervievatorii și o structurează sub formă de tabel (schemă, grafic sau infografic). Datele obținute se prezintă la una din ședințele de lucru ale grupului, unde se analizează rezultatele, se discută despre modalitățile prin care grupul ar putea interveni pentru îmbunătățirea stării de bine și reducerea izolării vârstnicilor.

Modalități de intervenție

Pentru a sprijini persoanele în etate din comunitate în menținerea sănătății proprii, autonomiei și stării de bine, se propun următoarele intervenții:

- Luarea la evidența grupului de seniori/ grupului de inițiativă a vârstnicilor vulnerabili din comunitate, pentru a preveni izolarea lor socială și a reduce impactul negativ al acesteia asupra sănătății lor.

- Valorificarea potențialului vârstnicilor izolați social și implicarea acestora în viața grupului de seniori sau alte activități ce ar corespunde necesităților acestora, cum ar fi: cercuri pe interese, instruirii, întâlniri cu specialiști din diferite domenii, activități de binefacere, voluntariat, activități culturale locale, activități de petrecere a timpului liber, etc.
- Organizarea de către membrii grupului de seniori, voluntarilor și altor persoane interesate a vizitelor suport - îngrijiri la domiciliu la vârstnicii care: sunt ținute la pat, se confruntă cu probleme complexe de sănătate, au dizabilități fizice sau mentale sau alte probleme de sănătate cauzate de vârsta înaintată. Probabil acești vârstnici ar putea să beneficieze deja de suportul altor persoane sau al membrilor de familie, dar ca consecință a pierderii autonomiei și mobilității aceste persoane sunt foarte vulnerabile emoțional și au necesitatea sporită de comunicare și socializare.
- Implicarea altor actori din comunitate în oferirea sprijinului persoanelor în etate (*la necesitate – de exemplu, medic, psiholog, preot, jurist, etc*) și/sau referirea către autoritatea publică locală sau alte instituții în cazul situațiilor mai complexe.
- Includerea și valorificarea subiectului îmbătrânirii în strategia de dezvoltare comunitară locală. Grupul de seniori poate veni către APL cu inițiativa de a participa la elaborarea strategiei de intervenție privind sprijinul și integrarea persoanelor vârstnice în viața comunității, precum și își poate aduce contribuția la crearea unei comunități prietenoase vârstnicilor, prin conlucrarea cu comitetul coordonator din localitate și implicarea sa benevolă și obligatorie în procesul de luare de decizii la nivel local.

Anexe

Anexa 1 - Chestionar de evaluare a predisunerii la probleme de sănătate și izolare socială în rândul persoanelor în etate

Date personale intervievat:

Data completării _____

Nume, prenume _____

Vârsta _____ Genul _____

Localitatea _____

Item 1. Vă rugăm să ne spuneți ce evenimente de viață ați experimentat în ultimul an (12 luni):	De bifat	Punctaj
<i>După Scala de evaluare a reajustării sociale (SRRS) a lui Holmes și Rahe</i>		
Decesul soțului/soției	☐	100
Divorțul	☐	73
Separarea de soț sau soție	☐	65
Termen de închisoare/detenție	☐	63
Decesul unui membru de familie apropiat	☐	63
Vătămare corporală sau boală	☐	53
Căsătoria	☐	50
Concedierea	☐	47
Reconcilierea (<i>împăcarea</i>) maritală	☐	45
Pensionarea	☐	45
Schimbarea stării de sănătate la un membru al familiei	☐	44
Graviditate	☐	40
Disfuncții sexuale	☐	39
Venirea unui nou membru în familie	☐	39

Schimbări la serviciu	☐	38
Schimbări în statutul financiar	☐	38
Moartea prietenului apropiat	☐	37
Schimbarea locului de muncă	☐	36
Schimbări în frecvența discuțiilor aprinse cu soțul/ soția	☐	35
O ipotecă mare sau un împrumut	☐	31
Renunțarea la ipotecă sau împrumut	☐	30
Schimbarea responsabilităților la locul de muncă	☐	29
Plecarea fiului sau fiicei de acasă	☐	29
Probleme cu socrii	☐	29
Progres personal de excepție	☐	28
Soțul /soția începe sau încetează munca	☐	26
Începerea unui program de instruire sau finalizarea lui	☐	26
Schimbarea condițiilor de trai	☐	25
Schimbarea obiceiurilor personale	☐	24
Probleme cu șeful	☐	23
Schimbări în orele de lucru sau în condițiile de muncă	☐	20
Schimbarea locului de trai	☐	20
Schimbări în programul de instruire	☐	20
Schimbări ale timpului liber	☐	19
Schimbări în activitățile și credințele proprii ce țin de religie	☐	19
Schimbări în activitățile sociale	☐	18
Un împrumut sau o ipotecă mică	☐	17
Schimbarea obiceiurilor de somn	☐	16
Schimbarea numărului de întâlniri ale reuniunilor de familie	☐	15
Schimbarea obiceiurilor alimentare	☐	15
Vacanță sau călătorie	☐	13

Crăciunul	☐	12
Încălțări minore ale legii	☐	12
Punctaj total:		
Item 2. Vă rugăm să ne spuneți dacă:		Punctaj
Sunteți la pensie	☐	1
Locuiți singur/ă	☐	1
Nu aveți copii, nepoți sau alte rude în sat	☐	1
Comunicați foarte rar sau deloc cu copii	☐	1
Vecinii nu vin la dvs., nu vorbiți cu ei	☐	1
Vă este dificil să faceți cunoștință cu alte persoane	☐	1
Vă plângeți des de pierderi de memorie	☐	1
Vă mișcați cu greu prin casă sau ogradă	☐	1
Ieșiți rar din casă sau ogradă	☐	1
Aveți probleme de auz sau vedere	☐	1
Aveți probleme cronice de sănătate	☐	1
Nu vă sprijină nimeni cu bani	☐	1
Dvs. nu aveți pe nimeni care să vă ajute	☐	1
Vă este frică să deschiați ușa sau poarta în timpul zilei	☐	1
Dvs. nu participați la activități sociale	☐	1
Pensia dvs. este adusă acasă	☐	1
În ultima lună nu v-a vizitat nimeni	☐	1
Punctaj total:		

Interpretarea datelor

Pentru item 1: Adunați numărul de „unități de schimbare a vieții” care se aplică evenimentelor din ultimul an din viața dvs. Dacă ați experimentat același eveniment de mai multe ori, atunci pentru a obține un total mai exact, adăugați din nou scorul pentru fiecare eveniment suplimentar.

Scor peste 300: Tulburările apărute la nivel fizic și psihic subminează sistemul imunitar și starea de sănătate și indică risc sporit de a vă îmbolnăvi în viitorul apropiat. Este recomandată adresarea la medic.

Scor între 150 – 299: Schimbările intervenite prezintă un risc moderat de a vă îmbolnăvi în viitorul apropiat (reduc cu 30% în raport cu riscul de mai sus). Este recomandată adresarea la un medic sau psiholog pentru prevenirea declinului.

Scor sub 150: Schimbările fizice și psihice apărute prezintă un risc ușor de a vă îmbolnăvi în viitorul apropiat.

Pentru item 2: Sumați numărul de puncte acumulate. Cu cât scorul total este mai mare, cu atât riscul de izolare socială a persoanei crește.

Scor 13-17 - Risc mare de izolare

Scor 9 -12 - Risc mediu de izolare

Scor 1-8 - Risc scăzut de izolare

Приложение 1 - Вопросник для оценки предрасположенности к проблемам со здоровьем и социальной изоляции пожилых людей

Личные данные опрошенного:

Дата заполнения _____

Фамилия, имя _____

Возраст _____ Пол _____

Название села/города _____

Пункт 1. Расскажите, пожалуйста, какие жизненные события произошли за последний год (12 месяцев):	Ставьте галочку	Баллы
<i>Согласно шкале оценки социальной перестройки Холмса и Рахе (SRRS)</i>		
Смерть мужа или жены	☐	100
Развод	☐	73
Разлука с мужем или женой	☐	65
Тюрьма/срок содержания под стражей	☐	63

Смерть близкого члена семьи	○	63
Травма или болезнь	○	53
Брак	○	50
Увольнение	○	47
Примирение в браке	○	45
Выбытие	○	45
Изменение состояния здоровья члена семьи	○	44
Беременность	○	40
Сексуальные дисфункции	○	39
Появление нового члена семьи	○	39
Изменения в работе	○	38
Изменения в финансовом состоянии	○	38
Смерть близкого друга	○	37
Смена места работы	○	36
Изменения в частоте „жарких“ дискуссий с супругом	○	35
Большая ипотека или кредит	○	31
Отказ от ипотеки или кредита	○	30
Смена обязанностей на рабочем месте	○	29
Уход сына или дочери из дома	○	29
Проблемы с родителями мужа/жены	○	29
Исключительный личный прогресс	○	28
Супруг/а начинает или прекращает работу	○	26
Начало или окончание программы обучения	○	26
Изменение условий жизни	○	25
Изменение личных привычек	○	24
Проблемы с начальством	○	23
Изменения в рабочем времени или условиях труда	○	20

Смена места жительства	☐	20
Изменения в программе обучения	☐	20
Изменения свободного времени	☐	19
Изменения в собственной религиозной деятельности и убеждениях	☐	19
Изменения в социальной деятельности	☐	18
Небольшой кредит или ипотека	☐	17
Изменение привычек сна	☐	16
Изменение количества встреч по воссоединению семьи	☐	15
Изменение привычек питания	☐	15
Отпуск или путешествие	☐	13
Рождество	☐	12
Незначительные нарушения закона	☐	12
Общий балл:		
Пункт 2. Пожалуйста, сообщите нам, если:		
Вы на пенсии	☐	1
Вы живете один/одна	☐	1
У вас нет детей, внуков или других родственников в деревне	☐	1
Вы редко общаетесь с детьми	☐	1
Соседи не приходят к вам, вы не разговариваете с ними	☐	1
Вам трудно установить контакт с другими людьми	☐	1
Вы часто жалуетесь на потерю памяти	☐	1
Вам тяжело передвигаться по дому или по двору	☐	1
Вы редко покидаете свой дом или двор	☐	1
У вас проблемы со слухом или зрением	☐	1
У вас хронические проблемы со здоровьем	☐	1

Вас никто не поддерживает деньгами	☐	1
Вам некому помочь	☐	1
Вы боитесь открыть ворота или дверь в течение дня	☐	1
Вы не участвуете в социальных мероприятиях	☐	1
Вам приносят пенсию дома	☐	1
За последний месяц никто не посещал вас	☐	1
Общий балл:		

Интерпретация данных

Для пункта 1: Чтобы измерить предрасположенность человека к болезням и проблемам со здоровьем, вызванным стрессовыми жизненными событиями, согласно шкале Холмса и Рахе, определяется количество «единиц, изменяющих жизнь», которые применяются к событиям последнего года жизни опрошенного человека. Окончательная оценка дает приблизительную оценку того, насколько сильно пострадало здоровье человека, и это будет вмешательство, необходимое для улучшения или предотвращения снижения. Если вы неоднократно сталкивались с одним и тем же событием, то для получения более точной суммы снова добавьте оценку для каждого дополнительного события.

Оценка выше 300: физические и психические расстройства подрывают вашу иммунную систему и ваше здоровье и указывают на повышенный риск заболеть в ближайшем будущем. Необходимо обратиться к врачу.

Балл между 150 - 299: внесенные изменения представляют умеренный риск заболеть в ближайшем будущем (снижение на 30% по сравнению с вышеуказанным риском). Желательно связаться с врачом или психологом, чтобы предотвратить снижение.

Оценка ниже 150: физические и психические изменения, которые происходят, представляют легкий риск заболеть в ближайшем будущем.

Для пункта 2: Чтобы измерить риск изоляции, подсчитывается количество критериев изоляции, выявленных у опрошенного. Чем выше оценка, тем выше риск социальной изоляции испытуемого.

Оценка 13-17 - Высокий риск изоляции

Оценка 9-12 - Средний риск изоляции

Оценка 1-8 - Низкий риск изоляции

Для общего заключения о статусе опрошенного лица при интерпретации результатов, будут приняты во внимание баллы, полученные по обоим пунктам вопросника. Таким образом, люди, получившие высокие баллы по обоим пунктам, попадают в категорию наиболее уязвимых, в их случае необходимо поддержка со стороны.

Anexa 2 – Tabelul de colectare a datelor

Nr. rând	Nume, prenume	Vârsta	Genul	Punctaj total		Comentarii
				Item 1	Item 2	

Приложение 2 – Таблица сбора данных

№	Имя, фамилия	Возраст	Пол	Общая оценка		Комментарии
				Пункт 1	Пункт 2	

Bibliografie:

---

1. Holmes, T. H., & Rahe, R. H. (1967). The social readjustment rating scale. *Journal of psychosomatic research*, 11, 213.
2. Rahe R.H., Arthur R.H. Life change and illness studies // *Journal of Human Stress*. 1978. 4(1). 3-15
3. Assessing the Effectiveness of Social Indices to Measure the Prevalence of Social Isolation in Neighbourhoods: A Qualitative Sense Check of an Index in a Northern English City, A. Wigfield, S. Alden, 2017.
4. Gabriela Maria Man „Psihologia vârstei a treia și a patra”, 2017.
5. Малкина-Пых „Кризисы пожилого возраста”, 2009.
6. <https://www.aginglifecarejournal.org/health-effects-of-social-isolation-and-loneliness/>
7. <http://www.superseniors.msd.govt.nz/health-wellbeing/index.html>
8. <https://www.rto-ero.org/support-the-foundation/the-case-for-seniors/social-isolation-as-a-barrier-to-healthy-aging>
9. <https://www.canada.ca/en/national-seniors-council/programs/publications-reports/2017/review-social-isolation-seniors.html>
10. <https://prezi.com/jeot4itqshw1/preventing-social-isolation-in-the-elderly/>
11. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/461120/3a_Social_isolation-Full-revised.pdf